

Stockholm 2017/11/20

Här kommer Oberoende Filmars Förbunds svar på förslag till Svenska Filminstitutets styrelse gällande "Underlag till ny stödordning 2018". Vi kommenterar nedan utifrån originalets rubriker i löpande ordning.

Mvh

Styrelsen och dess branschrådsrepresentanter, Oberoende Filmars Förbund

INLEDNING

Vi välkomnar att förslaget om ny stödordning leds av orden utveckling, kontinuitet och kompetens. Förslaget innebär dock endast små justeringar av befintlig stödordning och inte den nystart som vi har efterlyst. Det finns en övergripande problematik i syn på vad som är framgång, hur resurserna fördelas, vad som räknas och vilka som styr som känns allt annat än modern. Svensk filmbransch har stort behov av en sammanhållen nationell vision både gällande vad som ses som kvalitet, mål och hur maktkoncentration kan ses över för att sann tillväxt och mångfald ska kunna ske.

UTVECKLINGSSTÖD

Vi ser positivt på det formulerade förslaget. Det är dock av stor vikt att inte låsa utvecklingsstödet till att bara gå via bolag utan göra det öppet för enskilda personer att söka, just för att stärka idéarbete eller säkra ett dokumentärt innehåll tidigt i en process. För konstnärligt mod är det viktigt med konstnärlig integritet. Här är utvecklingsstödet regelverk avgörande. Det är också viktigt med mod att ge större belopp för att minimera onödig administration och stopp i utforskande processer i väntan på nya medel. Ett minimibelopp kanske bör sättas?

OFF stödjer till fullo propositionen att ge större möjlighet till manusförfattare och regissörer att utveckla sina projekt ännu lite längre och på annat sätt än vad som är möjligt idag.

Vi är även positiva till förslaget om fortsatt s.k. slate-funding då det skapar kontinuitet för filmskaparna. Viktigt är dock att inte begränsa stödet till föreslagna traditionella konstellationer. Utan att stödet görs flexibelt att söka i olika sorters konstellationer, helt enkelt den grupp som utvecklar projektet. Och idag ser det olika ut! Just variationen är något att belöna, inte begränsa. Det är här spännande tillväxt och nyskapande arbete sker. Framtidens filmstöd bör ha stor öppenhet för experiment och utveckling utanför det traditionella, även gällande arbetskonstellationer. Nyskapande försök ska kunna få resurser till att just utvecklas med frihet, trygghet och integritet i ett första steg, innan dess bärkraft avgörs. Producentens roll är ofta viktig. Men vissa projekt utvecklas ur tidigare samarbeten, innan ny producent för projektet väljs. Det kan bero på att tidigare producent har för mycket på sitt bord, eller på att den inte är intresserad. Eller så testas mer erfarna filmskapare nya roller, eller samarbeten, innan de vill lägga projektet hos en producent. OFF önskar ett utvecklingsstöd som bygger på tillit till att vi filmskapare gör de val som gynnar våra idéer och projekt i startfasen.

Vi behöver tillåta större variation för hur en fiktionsfilm kan utvecklas. Stöden måste vara tydligt formulerade efter det. Vi måste möjliggöra att filmer görs med olika utvecklingsprocesser. Ni beskriver en förståelse för den dokumentära processen som vi är tacksamma för att ni ser, men detsamma gäller en stor del av lågbudgetlångfilmen. Nya berättelser och samarbetet uppstår ofta i fiktionen genom att man filmar redan från första utvecklingssteget och utforskar via det filmade, parallellt med manusarbete. Ofta sker dokumentära processer också som underlag för manusarbete i filmer som vill skildra en samtida verklighet. Dessa projekt hämmas i rådande strukturer och har inte getts svängrum i tidigare satsningar som t ex Moving Sweden. Här behövs också större utvecklingsstöd, inte avhängigt ett färdigt manus eller cast. Det gäller den efterfrågade hybridgenren. Adekvata stöd som gynnar sådana processer blir även ett incitament för konsulenter att få referenser för olika modeller av utveckling och produktion.

KONTINUITET

Vi ser gärna ett stopp för trendkänsliga "satsningar". Det har kommit en rad sådana senaste decenniet och en del bra har kommit ur dem, men nu när vi ska tänka nytt och hållbart, vill vi vara tydliga med att trenden med satsningar är motsatsen till kontinuitet. Det skapar en oro för hur länge de ska pågå. Vissa satsningar skapar fallhåll för debutanter, inte sällan kvinnor som ska vara glada att ha valts ut till en satsning men som i praktiken bygger på att göra samma sak som andra - för en mindre summa.

Satsningarna låser format och finansieringsform till givna aktörer vilket försvårar arbete med nyskapande eller lönsamhet.

Ett problem med att ha en bestämd finansiering är att det hindrar eventuella nya finansierare från att komma in i branschen. Särskilt viktigt i en tid då TV/VOD-aktörerna slåss om utrymmet. Det går inte att vara kreativ vad gäller distribution om det redan från början bestäms att filmen ska visas av SVT. Så hellre ett stöd på cirka 3-5 miljoner från SFI som sedan går att vidarefinansieras på egen hand.

OFF efterlyser istället kontinuitet och tydlighet med en trappa av olika sorters stöd för olika sätt att producera film, oavsett genre. Ett stöd för långfilm som kräver lägre budgetar och därför kan ha en snabbare process är välkommet, men varför kalla det en satsning? Låt det vara ett av flera olika stöd, satta efter budgetnivå helt enkelt. Trendkänsliga projekt kan rymmas inom dessa.

KOMPETENS

OFF känner igen sig i nulägesbeskrivningen och instämmer i att behov av fortbildningsstöd och en översyn och samordning av dessa är stort. Mycket stort. Men vi tycker att förslaget är väldigt luddigt och slarvigt skrivet och ser stora behov av förtydliganden. Vilka områden är prioriterade? Hur ska fortbildning ges, och var? Av vilka aktörer? Innebär det arbetsmöjligheter för vissa av oss som besitter efterfrågad kompetens? Vem väljer vem som undervisar? Hur sprids det regionalt? Många frågor kvarstår! Vi ser fram emot ett seriöst förslag. Se vidare under "Talang".

Mångfald

Detta ser väldigt luddigt och copy-paste-aktigt ut. Självklart ska det inte diskrimineras, det är ju direkt straffbart. Men vad betyder mångfald i detta sammanhang, och hur ska det genomsyra arbetet i samtliga led, inklusive SFI:s styrelse, kommitté och personal? Här

behövs förtydligande, fortbildning och mätbara mål, som skett tidigare inom jämställdhetsområdet.

MÅL

Vi ser ett stort behov av att ta ett större ansvar för området som i den internationella branschen kallas "impact", alltså hur en färdig film kan nå ut och påverka maximalt utifrån sin tematik, och hur utvärderas och spridas vidare. Ett område som kopplar till ovanstående rubrik om kompetenssäkrande och behov av fortbildning. Mycket framgångsrikt arbete görs internationellt, t ex genom Britdoc och The Good Pitch där internationella dokumentärprojekt matchas med organisationer och opinionsbildare, och producenter får verktyg i att ta detta arbete vidare. Internationellt finns en stor förståelse för att det krävs separata budgetar för detta arbete och lanseringsstöd ska innehålla poster för "impact producers" för att anses seriösa. I Sverige är det svårt att få gehör för sådana poster och konsekvensen blir att filmer som kostat mycket att göra få en kort resa och sedan hamnar på hyllan. Det är sorgligt.

På Stockholms Film Festival delades i år för första gången "The Impact Award" ut. En rad internationella filmer var nominerade men inga svenska. Svensk filmbransch ligger verkligen efter inom detta område och det är ett stort problem som kan och bör åtgärdas omgående! Detta bör ske genom samlade insatser bl a fortbildning, framtagande av mätmetoder, krav på sökande att formulera mål inom detta område - oavsett filmgenre, samt större inspirationsföreläsningar med goda exempel, t ex genom Filmrummet. Vi har mycket att lära av internationella kollegor och av de svenska filmskapare som är i framkant inom detta område. Här ser vi alltså precis som ni skriver ett stort behov av riktade insatser i relation till en rörlig omvärld. I närliggande branscher som media och kommunikation mäts dagligen saker som genomslag, opinionsförändring, synlighet i press mm. Ett ambitiöst sådant arbete med en film som fått offentliga medel just för sin angelägenhetsgrad, bör också kunna återrapporteras som framgångsrik, lyftas fram och bli ett positivt exempel. Det är verkligen tråkigt att detta inte redan görs. Låt oss ställa inleda förändringen mot samtiden och framtiden! Vi ser också stora behov att ställa högre krav på området arbetsmiljö och arbetsrätt, mot bakgrund av tidigare alla vittnesmål under #metoo-rörelsen som skakat Sverige hösten 2018.

Budgetfördelningen avslöjar de verkligen målen.

För de mål som sätts upp är det också oerhört viktigt att fördelning av pengarna speglar denna ambition. Som det är nu fördelningen helt vansinnig och allt annat än modern. Lång spelfilm ligger på 75miljoner och PRS, en struktur som ökar intäkter för de filmer som slår stort på bio, ligger på 80 miljoner kronor, och sedan ska debutant, lågbudget och nyskapande dela på 13 miljoner. Hur ska detta ge den tillväxt och modernitet som efterfrågas? Det är svårt för oss som gör den film ni skriver att ni efterfrågar att ta ert förslag seriöst.

PRS utgör i er budget ett större belopp än själva produktionsstöden till långfilm. När PRS diskuterades under branschrådsmötena fanns inte dessa siffror presenterade. Det är ofattbart att er plan är att PRS ska vara en större pott än produktionsstödet. Och nu när biogåendet endast utgör 3% av svenskens tittande och avtalet satsar på att vara plattformsoberoende så måste PRS kanske anpassas även den till andra fönster? Den som får 10 000 försäljningar på VOD kanske kan få räkna med det på som underlag för PRS eller 100 000 tittare på TV bör få räkna med det på som underlag för PRS? Ska PRS utgöra en så

stor del (vilket vi starkt ifrågasätter) bör den då viktas för lågbudgetfilmer, där den likt barnfilm, borde börja ticka tidigare. Kanske t ex efter 10 000 besök. Samma gäller dokumentärfilm. Idag vill inte privatinvestorerna gå in i lågbudgetfilmer men kanske skulle de bli mer lockade om PRS tickade igång tidigare? Från 1 000 000 i bruttointäkter t ex. Vi tycker förslaget cementerar gamla modeller och gynnar traditionalister. Det känns helt orimligt och oseriöst.

De formuleringar som inleder förslaget väcker hopp och inspiration men när man tittar på siffrorna så ser man att det ni presenterar inte är ett modernt stödsystem. Tvärtom. Den aktuella budgetuppdelning erbjuder exakt samma struktur som tidigare stöd, då talang istället hette Moving Sweden.

Stödfördelningen borde tillmötesgå en ny produktionsstruktur där budgetarna varierar mellan 1, 5, 8, 10, 15, 25 miljoner och uppåt, oavsett genre.

Dessutom finner vi "lång spelfilm"-definitionen knepig då den syftar indirekt på biofilm. Att jobba plattformsoberoende är att jobba med olika längder, i olika fönster. Den långa spelfilmen gör sig bäst på bio, men är inte den enda film som SFI bör och vill ge stöd åt. Vi menar att vara plattformsoberoende innebär att även ha olika programlängd samt olika budgetnivåer.

Lågbudget är inte heller samma sak som debutant eller nyskapande. Det finns många bolag, särskilt representerade av OFF som har som affärsplan att jobba lågbudget. Det är inget misslyckande, det är ett kreativt val.

Sammanfattningsvis: Att 150 milj går till produktionsstöd och PRS tillsammans, och att 13 milj sen fördelas på debutant, lågbudget och nyskapande är en oerhört skev fördelning. Med denna fördelning kommer vi aldrig kunna uppnå de mål ni beskriver.

Det står även i ert förslag som mål att filmen ska ha genomslag, såväl i Sverige som internationellt och genom sin höga kvalitet leda till bred representation på internationella filmfestivaler. För att detta ska kunna ske bör man utveckla utvärderingssystemet för kvalitet med ovan beskrivna "impact". Alltså att alla filmer inför stöd tilldelning prövas på kriteriet angelägenhetsgrad, och sedan följs upp hur de når ut med att ha genomslag (impact). T ex genom en uppdaterad syn på vissa frågor, en röst åt tidigare ej hörda, en förändrad attityd osv. Tänk om vi kunnat se vad en film som Fucking Åmål betytt för flera generationers ungas syn på homosexualitet, eller Änglagård för detsamma hos vanliga familjer i TV-soffan? Eller vad en dokumentär som Våga minnas betytt för att spegla tysta våldtäktsoffer, ge upprättelse, förståelse och skapa samtal och samarbeten mellan aktörer som polis, rättsväsende och sjukhus. För att inte tala om de många filmer som de senaste åren gett röst åt mellanförskapet.

Ni skriver i förslaget att stöden ska fördelas 50/50 mellan könen över tid. Just de tydliga målen inom jämställdhetsområdet har gett resultat. Denna #metoo-höst 2018 förväntar vi oss mer när det gäller att lägga sista pusselbiten. Sätt ett tydligt mål och en deadline, inget flummigt "över tid". Så görs förändring och uppnås resultat.

PUBLIK

Även här vill vi trycka på behovet att planera och följa upp hur just en films angelägenhet hanteras, genom att inkludera påverkan/impakt i kvalitetskriterierna och ta fram tydliga

mätmetoder, kravspecar och utvärderingsdokument. Publik i andra sammanhang än bio, TV och online bör uppvärderas. Så mycket spännande görs och området bara växer! Synen på publik som presenteras i detta förslag och mynnar ut i ovan beskrivna och starkt ifrågasatta PRS är gammeldags och mycket problematisk. Ta oss och våra erfarenheter till hjälp i detta, liksom internationella kollegor. Vi kan inte kalla det en ny stödordning om den ser ut så här. Det är att lappa ett gammalt tak på ett gammalt hus. Låt oss bygga nytt och stabilt, anpassat för framtida filmklimat.

PRODUKTIONSSTÖD

Målen för produktionsstöd är desamma som för utvecklingsstöd. Vi framhåller åter att genomslag måste mätas och utvärderas, och att framgång måste definieras och inkludera just genomslag och påverkan. Se tidigare stycken.

Vi undrar hur kommittén av externa och interna representanter utses? Vad efterfrågas i kompetens, hur bedömer de, hur länge sitter de, vilka JÄV-regler gäller?

Mätbara mål inom produktionsstöd

OFF framhåller åter att genomslag måste mätas och utvärderas, och att framgång måste definieras och inkludera just genomslag och påverkan. Detta mäts och utvärderas i andra närliggande branscher som media och kommunikation. Det är omodernt och oprofessionellt att det inte finns tydliga mål och mätrutiner för att följa om och hur filmer som fått stöd för att de tros ha "impact", samhällspåverkan, verkligen gör det och samla dessa erfarenheter och fakta. OFF föreslår ett "fjärde ben" i kvalitetskriterierna som kallas "impact". Genom att se till när och var ett specifikt projekt bäst kan nå sin publik, utifrån projektets hela livslängd, kan vi tillsammans också påverka media att intressera sig för filmer som inte har traditionell premiär på bio eller tv. Detta fjärde ben bör också räknas och värderas för PRS. Filmer med stort genomslag, stor påverkan, stor synlighet i press bör också premieras. Se tidigare stycke om detta område.

Talang

OFF håller med om att det är viktigt med tillväxt och mångfald i branschen, och att ett viktigt arbete sker regionalt. Dock är många som omfattas av eller arbetar med talangområdet kritiska till själva begreppet, då det implicerar att andra inte är talangfulla och väcker associationer till sportvärldens talangsatsningar som handlar om att identifiera och stimulera framtida vinnare. Det gör även ert förslag och hur ni nämner regissörers namn. Vi tror på en bred och mångfacetterad bransch och filmkonst med utrymme för många olika sorters kreatörer och uttryck, filmer som vinner priser, och filmer som visas år efter år i skolan. Inget viktigare än det andra. Vi ser gärna att ett nytt ord väljs för att stå som rubrik för dessa stöd och vet att vi har många bakom oss i denna önskan, såväl nya filmskapare som regionala filmkonsulenter. Även flera av de upplyfta namnen. Vi vet också att de högskolor som utbildat nämnda regissörer ser det som problematiskt att de blir exempel på talanger. De är resultatet av de dyraste och främsta utbildningarna. Efter examen bör de ses som professionella och vuxna filmare i respektive skrå - inte det förminskande "talanger"

Sedan finns en problematik med att besitta kompetens för att bedriva talangutveckling. Exempel har samlats in då kreatörer hamnat i en gruppkonstellation som varit dålig för kreatören och projektets utveckling men inte har vågat säga ifrån i och med att satsningar

drivs av SFI och även av de konsulenter som senare är de som ska ge ekonomiskt stöd. Det skapar inte en trygg plats för en utveckling och dess sköra processer.

Apropå transparens och modernt - det är också av stor vikt att både Kulturdepartementet och SFI tar sitt ansvar när det gäller att ställa krav på rotation på poster som beslutar om regionalt stöd, inklusive det som ligger under "talang". I dagsläget är i princip alla regionala konsulenter fast anställda under lång tid och de kommer ur en liknande samhällsgrupp och bakgrund. OFF ser ett behov av att uppdatera kompetenskriterier för att bedöma just stöd som ges för att branschen ska få tillskott som stimulerar mångfald och tillväxt, och nya uttryck, och tydliga regler för begränsad sittid på dessa poster liksom övriga regionala filmkonsulenters poster. Liknande regler som för SFI:s konsulenter bör gälla, alternativt att ansökningar bereds av referensgrupp liknande förfarandet hos Konstnärsnämnden.

Mot bakgrund av höstens #metoo-rörelse och de chockerande vittnesmålen som framkommit inom #deadline, #tystnadtagning och #backstage bör det nya arbetet med talangområdet också inkludera fortbildning och översyn av såväl metoder, förebilder, beskrivning av branschens villkor och spelregler, samt vilka som tar beslut och på vilka grunder, vilken kanon som gäller på utbildningar, i talangprogram, i regionalt utbud av kurser och liknande, samt en kartläggning av könsfördelningen bland de som är fasta förebilder och beslutsfattare (läs konsulenter, lärare) och de som är involverade på frilansbasis. Krav bör ställas på att rapportera in verksamhet på ett sätt så detta kan utvärderas. Just här, i början av framtidens filmskapares bana, har vi möjlighet att börja med schyssta villkor, förebilder och exempel!

KRAV OCH VILLKOR

PPM-möten, visning och utvärdering

Förslaget är helt realistiskt och dessutom slående Stockholmscentrerat.

Det urvattnar producentens roll. Det frångår att regissören har "final cut" och artistisk frihet. Det väcker stora frågor om hur ni ser på er egen roll? Vet ni hur svårt det är att ens få svar från alla samproducenter i ett projekt? I hur många länder och regioner de kan befinna sig? Hur olika syn och intressen de har i ett projekt? Vem ska stå för kostnaden för att föra alla dessa kockar till ett och samma rum inklusive flyg, hotellnätter mm? Distributörer har dessutom ytterst sällan tagit beslut om en film innan produktionsbeslut, om vi pratar dokumentärfilm. Att alla finansörer ska kunna titta på klippning vid samma tillfälle är lika realistiskt. Det kan dra ut enormt på processen, skapa likviditetsproblem, onödiga konflikter och hämma den kreativa processen. De flesta finansörer vill dessutom titta själva. Förslaget provocerar starkt. Tänk om! Lita på producenternas förmåga att skapa visningssammanhang som gynnar projektets utveckling.

Även stöden bör kunna användas flexibelt av kreatörerna utefter det som händer i utvecklingen. Kostnader kan inte låsas till förutbestämda poster och sedan betalas tillbaka om inte dessa utgifterna ägt rum. Det går inte att jobba så! En budget är en plan inte ett facit.

Det är inte SFIs roll att reglera marknadslönerna. Vad gäller den nivå som satts i branschavtalen för TV och film så är OFF av den synpunkt att de bör revideras så att de passar de olika

budgetnivåerna. Ingen som jobbar lågbudget eller med kortfilm har råd med de minimilöner som är satta för produktioner à 15+ miljoner. Detta ska dock inte regleras av SFI.

Vi är positiva till att branschens aktörer jobbar med framtagande av green card men det ska inte drivas eller utföras av SFI.

DEFINITIONER

Professionell bransch

Definitioner av olika yrkesroller samt tidigare uppmärksammade begreppet "talang" bör göras i dialog med de branschorganisationer som organiserar respektive yrkeskategori och gå på remiss. Vi ser gammalmodiga synsätt återupprepas. Låt oss som gör film vara med i processen och berätta hur vi arbetar och vill arbeta och hur vi ser på de titlar ni sätter på oss.

När det handlar om att reglera vem som ska få erhålla stöd är det oerhört viktigt att inte skapa höga inträdesbarriärer för nya aktörer. De redan etablerade (godkända) aktörer gynnas såklart av barriärerna men dessa hindrar branschen från att förnyas, utmanas och därmed att utvecklas. Detta gäller särskilt när det kommer till krav om paraplyföretag för de nyare producenter. Ett system som har visat sig förstöra flera projekt då paraplyföretagen utnyttjat denna position inte bara att tjäna pengar men också att förhindra konkurrens samtidigt som man tjänar pengar på det.

DIGITALT BERÄTTANDE

Under utvecklingsstöd står det att en pott ska gå till att hitta framtidens berättare för den digitala berättelsen. Påminnelse. ALLT som filmas idag, filmas digitalt, bearbetas digitalt och visas sen digitalt. Det är inte seriöst att kalla detta nytt och skapa ett alternativt fönster/plattform för detta längre. Men det förklarar en attityd som genomsyrar förslaget och hur långt från verkligheten förslaget är. Tyvärr gör denna attityd att det som verkligen är nyskapande och formatoberoende, fortsätter att ses som en liten satsning. Något kul i periferin. Så länge de digitala plattformarna anses vara perifera biofönstret så kommer svensk filmproduktion att släpa efter befolkningens nya konsumtionsmönster. Tänk samtida och skrota denna hierarki nu när vi har chansen. Annars är detta inte ett förslag till nyordning.

Som Johanna Koljonen visade på sin föreläsning "New landscape, Same dreams"/Nostradamus så sker 3 procent av det svenska filmtittandet på bio, inklusive internationell film. All annan tittning sker på TV, dator, mobil. Bio är inte något huvudfönster längre. Kan vi filmskapare hjälpa till att höja kunskapsnivån så ett samtida förslag kan läggas?

KVALITETSPREMIE

Som tidigare beskrivet anser OFF det viktigt att definiera fler framgångsfaktorer än kvantitativ publik i ett litet fönster: bio (se ovan för anledningar). Om vi ska ta beslutskriterier som angelägenhet på allvar bör också produktioner och lansering som ger starkt genomslag och påverkan kunna utvärderas och löna sig. Se tidigare stycken om detta.

Avslutning

Liksom våra kollegor i Sveriges Filmregissörer/Teaterförbundet är vi oroad över Filminstitutets roll och de många krav och den hårda styrning som finns i skrivelsen mot

producent och regissör och deras filmarbete. Vi saknar motsvarande hårda styrning gällande institutets egna beslutskedjor och konstellationer: VD, konsulent, chef för produktionsstöd, controller, lanseringsperson med flera, samt mot andra maktpersoner i branschen i synnerhet regionala stödgivare där sittiden ofta är obegränsad trots att de förfogar över stora medel.

Vår översyn av fördelningen av SFI:s medel visar motsatsen till en modern och ny ordning för svenskt filmstöd. Den cementerar gamla strukturer som begränsar och ibland omöjliggör vårt arbete. Dessa gamla strukturer premierar ovärdiga arbetsförhållanden som råder i många projekt, vilket ger utrymme för hierkier, maktmissbruk, sexism och stora brister i arbetsmiljö. Just så som #tystnadtagning, #deadline och #backstage vittnat om denna höst.

Stora förändringar behöver ske för att förslaget ska uppfattas som trovärdigt av oss som gör film. Viktiga bitar är helt ignorerade. Andra bitar är väldigt löst formulerade som jämställdhetsmål eller digitalt berättande. Det känns gammeldags. Och konstigt med tanke på att ytterligare andra områden är oerhört detaljerat styrda i förslaget.